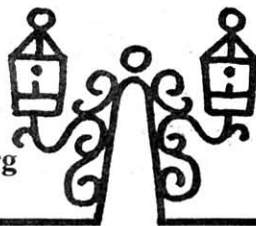


Panu Scholastica, Wahlborg ja Matilaiset



Joku on joskus kehonut minun tietävän jotain Oulusta. Myönnän, että jotainhan tiedän, mutta... Kahdensadan vuoden takaisia henkilökirjoja Maakunta-arkistossa tutkiessani töksähdin nimeen, jonka sillä paikalla kaiken järjen mukaan piti olla etunimi, Claes Matthlinin lesken, »Claes Matthlins Anka». Sch. . . koetin väkisten tehdä siitä lesken »ommaasukua», vaikka se kirjasta toiseen siirtyessäni toistui jokseenkin samanlaisena samalla paikalla, suljakynän koristeellisen kiemuraisin kirjaimin piirrettynä. Kun sitten hain samannimisiä painetusta sanasta, löytyi sieltä kuin löytyikin Scholastica, vieläpä juuri Mathlin, jolla kaiken lisäksi oli, muistelen, samanniminen tytär. Ja sitä en kyllä tiennyt.

Niin Mathlinit kuin Skolastikat kirjoitetaan eri kirjoissa eri tavalla, lähdeoteoksessani näin kuin tässä, toisissa henkilökirjoissa yhdellä, toisissa rippikirjoissa toisella tavalla. Oikein mutkikkaasta nimestä saa vielä tonttikirjoihin neljännen nimityypin. Scholastica ei kuitenkaan ollut mikään yleinen oululaisnimi. Sensijaan hämmästyin aikalailla, kun tulin todenneeksi, että Wahlborg oli esim. koko 1700-luvun Oulun rippikirjoissa edustettuna, tekisi mieli väittää, enemmän kuin mikään muu naisen nimi. Välistä se kirjoitettiin Wahlborg, välistä peräti Wallborg, eikä se suinkaan esiintynyt vallassäädyn naisten nimenä, niin kuin voisi luulla, vaan Wa (l)lborgeja oli Berttuloissa ja Erckoloissa (viimeksimainitut tosin melkoisia isoisia) yhä hyvin kuin kaikenlaisissa »Stjerneissa» ja Uhleniuksissa, raatimiesten

frouvilla yhä hyvin kuin heidän piikasillaankin. Valpureita ja Valpureita ja lopuksi Vappuja ne sitten arkikielessä tietenkin ovat olleet. Ja Skolastikat Lastikoita.

Paljon on myös Brittaa, Britaa ja Birgittaa/Elisabetia ja »bet-hia» ja Cajsaa ja Kaisaa (molemmissa tiet. vain yksi a ja Margaretaa ja »med h» ja Catharinaa ja Katarinaa. Varsin usein Katarina sitten kuitenkin on Kaisa, joka hän ilmeisesti puhekielessä onkin koko ajan ollut, mutta enemmän ihmetyttää, että Margaretan tilalle samaa tarkoittavana joskus ilmestyy Brita. No, voi tietysti olla kysymys siitäkin, että naisella oli nuo molemmat nimet.

Kun olen harvoin kerinnyt tuolaisten alkuperäisten kirja-aarteiden pariin, en tiedä aikaisemmin näin selvästi tiedostaneeni, miten lystikkäästi nimet, aito-suomalaisetkin, esim. kaksisataa—kaksisataaviisikymmentä vuotta sitten kirjoitettiin ja kirjattiin. Muutamassa tunnissa alkaa oivaltaa, mistä nimistömme monet lystikkäät nimet ovat peräisin. Selitys on usein vallon yksinkertainen. Tietenkään kirjoitustapa ei läheskään aina ole siirtynyt puhekieleen, kirjoituskielestä pu-

humattakaan, sitähen ei jokainen osannutkaan. Vanha kunnon c-kirjain, joka Agricolasta alkaen kelpasi suomalaisen »koon» synonymiksi, keikuu ja kummittelee vielä pitkälle 1800-lukua mitä lystikkäimissä yhteyksissä, vanhoista ajoista puhumattakaan: Höckä, Waicko, Procko, Julian Pickar, Pyykö, Maickula, Nockala. Kantolasta tulee Kandola ja sitten Candelberg-Candelin, vaikka ollaan selvääkin selvemmin Kantolan talosta, mutta onpahan yksi nimi, joka pysyy, vaikka nimen kantajat ovat sata—kaksisataa vuotta maakunnan mahtavia: Niska on Niska. Tulee Arvolastakin Arrfwolander.

Huvin vuoksi pistin muistiin muutamia muitakin noiden ruotsin kieltä rustanneiden komministereiden nimenväännöksiä: Hapala, Karjalin, Trääki, Allila, Terfwo, Pussin, Matts Rötkös, Berttunen ja Wenänen muulloinkin kuin vain Väänäsen geneetiivissä: Wenäses hustru. Seuraava nimityyppi tuntuu olleen yleinen: Carin Kempain, Kanniaain, Martikain, Kaipain, Weteläin, Anders Mich: Pahnain ja Matilain.

Mathlinin takaa tuli siis näkyviin Matilain ja sen takaa löytyi

kunnon suomalainen Matilainen: Claes Johnsson Mathlin, Matthlins Anka Scholastica, Anders Mathelin, Henrik Matilain, Olavi Heikinpka Matilainen. Mihin ovat Matilaiset kadonneet? Scholastika jo yksistään ehti tehdä kauppaa kahden edestä leskeytensä pitkinä vuosina, jos kohta tekikin sitä poikiensa kanssa kokonaisen kauppa-apulais- ja renki- ja piika-joukon avustamana. Kauppaan olivat tehneet jo poikien isä ja sedät ja isoisät ja isosedät. Hämmästykseni oli melkoinen, kun totesin, että nämä Matilaiset olivat kauppiaita koko 1700-luvun, aluksi käsitöläisiäkin. Niinpä vilkaisin jo Virkkusestakin todetakseni, että Matilaiset olivat vaurasta väkeä ja tekijämiehiä jo 1600-luvulla, kaikesta päättäen eräs ensimmäisistä Ouluun asettuneista suvuista. Veikkasin, että savolaisia olivat, mutta eräs ystäväni sanoi ei sukututkimuksissaan tavanneensa Savossa Matilaisia. Mistähän se 30-luvun maileri Matilainen oli, ainoa tämäniminen, jonka olen tuntenut?

Kaikesta päättäen Matilaiset Ouluun tullessaan asettuivat sille tontille, jossa nyt komeilee Kaarlenholvi. Siinä heitä on ollut sukupolvesta toiseen, niin että rantakin sillä kohdalla (Hallin kulmalla!) kutsuttiin Matilaisen rannaksi. Siinä asuivat ja rakensivat, niin että kartano jo kohta isonvihan jälkeen (uudemman kerran kai!) oli monitaloinen ja näyttävä. Etteivät vain Matilaiset rakentaneet Santaholman kivitaloa, kun se jo ennen Nylanderiteita kelpasi raatimiehille, pormestareille ja laamannelle! Mihin ovatkaan Matilaiset kadonneet?